

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 885

מסכת קידושין נ"ח - ס"ד ♦ כלים כ"ז, א' - כ"ז, ו'

בס"ד, ל' ניסן תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ ההבדל בין מכירה להתחייבות
- ♦ אפרסמוני מושב קוממיות
- ♦ תנורי ענק להמתקת פירות
- ♦ דיין עם הארץ
- ♦ מתי נוסדה כת הקראים?

- ♦ עדותו של בלש
- ♦ כיצד דיינים נוטלים שכר על עריכת גיטין?
- ♦ גלגולה של דירה ברמת גן
- ♦ שותפות בבניין הארץ
- ♦ משרה אחת ושני מתמודדים

♦ עורותיו של החכם הטורקי

דבר העורך

הנאום שלא נכתב

בימים אלה, בהם אנו מתאבלים על פטירתם של עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, אשר נלקחו לבית עולמם מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, ראוי להתבונן בהנהגותיהם של גדולי ישראל וללמוד ממנה לקח.

הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל היה מגדולי התורה של יהדות ליטא וממנהיגי היהדות בדורו. ניתן לומר שבתקופתו לא היה אדם עסוק ממנו. הוא שימש כרבה של העיר וילנא; חבר במועצת גדולי התורה, למן היווסדה ועד יום פטירתו; השתתף בהקמת ארגון ועד הישיבות והיה פעיל רבות למען בני הישיבות; זאת מלבד עמלו הרב בתורה, שבא לידי ביטוי בין היתר בספרו שו"ת "אחיעזר" על שלשת חלקיו.

הוא דאג באופן אישי לרבים מאד שפנו לעזרתו, ומצבם הרעוע של היהודים באירופה לא נתן לו מנוח, כפי שכתב בהקדמתו לספרו הראשון, לפני כתשעים שנה: "מחשבות תוגה מתרוצצות בקרב לב חושב: האם שעת חירום כזאת מכוונת להוצאת ספרים לאור עולם? הלא ישאל השואל: עם ישראל טובע בים של דמעות ואתם אומרים שירה? היכל ה' כולו בוער באש. הלהבה אחזה את ארון הקודש, הלוחות והגוילים משוקעים באש, ואתם מתעסקים בקישוט פרחי חמד?"

בעת שפרסם את ספרו האחרון, בשנה הראשונה למלחמת העולם השנייה הוא כותב בדם ליבו: "לא היתה כזאת גם בימי הביניים, אשר כל הגולה כמדורת אש, בתי מדרשות וספרי תורה נשרפים בראש כל חוצות... קהילות ישראל גדולות וחשובות נתלשות ממקומן, ושערי מדינות נעולות בפניהם, נעים ונדמים בין גלי היס, עם ישראל כולו טובע בנהרי נחלי דם... אוי מה היה לנו!"

דף נח/ב הנוטל שכר לדון דיניו בטלים

עדותו של בלש

כידוע, דיין אינו רשאי ליטול ממון מאדם העומד לפניו לדין, שנאמר (שמות כג/ח) "ושחד לא תקח". גם לעד אסור ליטול ממון עבור עדותו, שכן, בכך הוא הופך ל"נוגע בעדות", שאינו נטול פניות אישיות. סוגייתנו מביאה את דברי המשנה בכורות (פרק ד' משנה ו') האומרת, כי אף שלכאורה רשאים דיין או עד ליטול שכר שישולם להם **בשווה על ידי שני הצדדים**, שהרי אין בכך שוחד וגם העד אינו נוטה לאחד מן הצדדים, מכל מקום תקנו חז"ל שדיינים או עדים אינם רשאים ליטול שכר על טרחתם, אלא כדי שכר בטלה [כלומר: סכום שהיו יכולים להשתכר אילו היו עוסקים במלאכה אחרת באותו זמן], ואם נטלו שכר רב מכך - דיניהם ועדותם בטלים (עיין נתיבות המשפט חו"מ סימן ל"ד סעיף י"ח). טעם התקנה הוא, משום שדיין ועד מקיימים מצווה ועליהם לעשותה בחינם, כפי שאין ליטול שכר על קיום מצוות נוספות, כגון לימוד תורה וכדומה.

כיצד דיינים נוטלים שכר על עריכת גיטין? הרמ"א (אה"ע ז' סדר הגט סעיף ד') מביא את דברי רבינו עובדיה מברטנורא (בכורות פרק ד' משנה ו') שכתב, כי דין זה חל גם על דיינים העורכים גט, מאחר שעריכת גט הרי היא כדין תורה ויש לחשוש לכשרותו של גט שדייניו נטלו שכר רב. אולם, הוסיף הרמ"א וכתב, כי אין נוהגים כדבריו, משום שדייני בית הדין אינם צריכים להיות נוכחים אלא בשעת מסירת הגט על ידי הבעל ליד האשה, אך ההשגחה על כתיבת הגט, חתימות העדים עליו ובידור שמות האיש והאשה, אינה אלא עבודת בירור הנחשבת כעבודת "משגיח כשרות", וודאי מותר ליטול על כך שכר (עיין פתחי תשובה, שם ס"ק ו' שהביא נודע ביהודה מהדורת סימן ק"ד).

עדותו של בלש-חוקר פרטי: בפני בית דינו של רבה של ירושלים, הרב בצלאל זולטי זצ"ל, הופיע תובע שביקש לקרוא לעדות בלש שהועסק מטעמו בסוגיה שנידונה בפני בית הדין (פסקי דין רבניים חלק ה' עמוד ק"ח). הנתבעים ביקשו למנוע את עדותו של הבלש, שכן, הבלש מקבל את שכרו ממעסיקו, ולפיכך, הרי הוא כעד שמקבל שכר על עדותו, שפסול מלהעיד.

בית הדין הכריע כי הבלש אינו פסול לעדות, משום שאף שאסור לאדם ליטול שכר על **אמירת** עדות, אולם, אם מבקשים מאדם שיהיה נוכח במקום מסויים כדי לצפות במעשה המתרחש שם וכך יוכל להעיד עליו לאחר מכן, הוא רשאי ליטול על כך שכר, שהרי **ראיית** המעשה אינה חלק מאמירת העדות. כך גם הבלש המקבל את עיקר שכרו עבור עבודת הבילוש הכוללת בתוכה את **ראיית** המעשה, ולא עבור אמירת העדות.

דף נט/א משום דהפיך רב רה גידל

גלגולה של דירה ברמת גן

הגמרא בסוגייתנו מספרת, שרב גידל ניהל משא ומתן עם בעליה של קרקע אותה רצה לרכוש. תוך כדי כך, רבי אבא, שלא ידע על כוונותיו של רב גידל, רכש את הקרקע, ורב גידל

צעילוי נשמת

מרת **מלכה מחלה הגר** ע"ה
ב"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' באייר תשס"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **דוד הגר** הי"ו

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יצחק שנור** הי"ד
ב"ר אהרן ורצה הי"ד
נלב"ע ד' באייר תש"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו
הר"ר **אבי שנור** ומשפ' שיחי - סביון

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דוד ברצלר** ז"ל
ב"ר אהרן ז"ל
נלב"ע ב' באייר תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחי

התלונן לפני רבי זירא שרבי אבא הרי הוא כאדם החוטף את לחמו של "עני המהפך בחררה". כאשר נודע הדבר לרבי אבא, הוא הסכים להעניק את הקרקע במתנה לרב גידל, אך לא למכרה לו, משום שאין זה סימן טוב לאדם המוכר את הקרקע הראשונה שרכש.

שיווק דירות ברמת גן: לפני שנים אחדות התגלגל דין תורה מעניין לבית דין, והכרעת הדיינים הסתמכה על דברי סוגייתנו. בעיר רמת גן הלך ונבנה בניין ששיווקו לציבור נמסר למתווך מסויים. המתווך השיג קונה והשניים סיכמו ביניהם כי למחרת היום יחתמו על זכרון דברים. אולם באותו ערב, בטרם הקונה רכש את הדירה, חתם הקבלן על זכרון דברים עם אדם אחר, ששלשל לידי הקבלן 3000 דולר כדמי קדימה. הקונה הראשון תבע, שבית הדין יפסוק כי לו זכות ראשונים לרכישת הדירה, משום שהוא "עני המהפך בחררה", ואין לאחרים רשות לרכוש אותה כל עוד הוא טורח ומחזר אחריה לקנותה. הקונה השני טען, כי אף על פי שחלילה אין הוא רוצה לעבור על דברי חז"ל שאסרו לזכות בחפץ שאחר מתעסק ברכישתו, אין הוא חייב להפסיד ממון בשל כך, ואם הוא יבטל את העסקה, הוא יפסיד את דמי הקדימה שנתן לקבלן.

אכן, בית הדין הכריע, כי הקונה השני רשאי להותיר את מקחו בעינו, ואין לדרוש ממנו להפסיד את דמי הקדימה. זאת, על פי המוכח מדברי סוגייתנו, שרבי אבא סירב למכור לרב גידל את הקרקע, משום שזהו סימן רע לאדם שמוכר את הקרקע הראשונה שרכש. הרי לנו, שלאחר מעשה, אין חיוב לבטל את המקח אם הדבר גורם להפסד (משפטיך ליעקב חלק ב' סימן י"א).

מכירת דירה כיום: בעל כף החיים (יו"ד קט"ז קפ"ח), מצוין, כי מן הראוי לנהוג כמעשהו של רבי אבא שלא הסכים למכור את מקחו הראשון, משום שאין זה סימן טוב.

שותפות בבניין הארץ: הגר"ש וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ג' יו"ד סימן ק"ה) כתב, כי מאחר שהרמב"ם והשולחן ערוך אינם מזכירים הנהגה זו, יתכן להוכיח שהם סברו שאין זו אלא הנהגה טובה בלבד, אך אין חובה לנהוג כן. בדבריו הוא מוסיף ואומר, כי כאשר אדם מוכר דירה בארץ ישראל כדי לרכוש דירה גדולה יותר, ודאי שאין בכך סימן רע, ואדרבה, סימן טוב הוא לו, שזוכה להשתתף בבניין ארץ ישראל.

דף נט/א עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו

משרה אחת ושני מתמודדים

בסוגייתנו מבואר, כי כאשר אדם עני מתאמץ לזכות בעווגה, אסור לאדם אחר לזכות בה, ואם עשה כן, הרי הוא נקרא "רשע", ואף על פי שהזוכה אינו גזלן, שהרי העני שחזר אחר העווגה עדיין לא זכה בה, בכל זאת עליו להקנות לעני את העווגה ואם לא עשה כן, מכריזים עליו בבית הכנסת ברבים "פלוני רשע" (הגהות מימוניות הלכות חובל ומזיק פרק ה' הלכה א').

ביסוד הלכה זו נחלקו הראשונים בסוגייתנו. לדעת רש"י (ד"ה עני), כלל זה תקף בכל מקרה של אדם המתאמץ לרכוש חפץ מבעליו או לזכות בחפץ מן ההפקר, שהרי הוא בגדר "מהפך בחררה" ואין לאחר רשות להקדימו ולזכות בחפץ. אולם, לדעת רבינו תם (תוספות ד"ה עני), כלל זה נאמר רק אם אפשר להשיג חפץ דומה במקום אחר, שבמקרה זה אין ראוי ליטול דבר שאחר כבר מתעסק בו. אולם, אם אין הוא ניתן להשגה במקום אחר, רשאי כל אדם לזכות בו. להלכה, הביא השולחן ערוך (חו"מ סימן רל"ז סעיף א') את שתי הדעות, והרמ"א הכריע כדעת רבינו תם.

איחוד הקהילות: בעיר קניגסברג שבפרוסיה התקיימו קהילת יוצאי אשכנז וקהילת יוצאי פולין זו לצד זו, במשך שנים רבות. באחת התקופות נקלעו הקהילות למצוקה כספית, שהביאה אותן להחלטה להתאחד לקהילה אחת וכך לחסוך במספר משרות כפולות, ביניהן משרות החזן והשוחט. בקהילת יוצאי אשכנז שימש יהודי אחד [הר"ר חיים יהודה דאון ז"ל] הן כחזן והן כשוחט, ואילו בקהילת יוצאי פולין שימש יהודי אחד כחזן ויהודי אחר כשוחט. במצב זה ברור היה כי החזן-שוחט של הקהילה האשכנזית הוא המועמד להמשיך ולשמש את הקהילה המאוחדת. כאשר ראה החזן של בני פולין, כי מטה לחמו עומד להישבר, עמד ולמד בזריזות את מלאכת השחיטה, והעמיד את עצמו כמועמד לחזן-שוחט מול המועמד של הקהילה האשכנזית.

היו שטענו, כי החזן שלמד את מלאכת השחיטה לקראת ההתמודדות הוא כאחד שחטף את לחמו של "עני המהפך בחררה", שהרי המשרה כבר היתה בכיסו של החזן-שוחט הוותיק, ולפיכך לא היה רשאי החזן של יוצאי פולין ללמוד את מלאכת השחיטה ולהתמודד על המשרה. אולם, בעל שרידי אש (שו"ת חלק ג' סימן ע') הכריע, כי לדעת רבינו תם, שהאיסור המבואר בסוגייתנו נאמר רק כאשר לאדם השני יש אפשרות לזכות בחפץ דומה במקום אחר, רשאי החזן של קהילת יוצאי פולין ללמוד את מלאכת השחיטה ולהתמודד על המשרה, ואין הוא נחשב רשע, מאחר שהוא עומד להפסיד את פרנסתו ובעת זו אין לו אפשרות לזכות בפרנסה דומה.

בתקופות איומות אלו, היה רבי חיים עוזר משען וסומך ליהודים רבים מאד, ונדב ביד עסק בכתבת תשובות לשאלות הלכתיות רבות שהופנו אליו. **היה**, אפוא, רבי חיים עוזר אדם, שכל דקה וכל רגע שלו - שקלו זהב.

ויהי היום, והאדם הגדול בתורה, שרבות אלפי עיניים נשואות אליו בכל עת ובכל שעה, צעד ברחוב, ונקרה לדרכו אדם ששאלו לכתובת מסויימת. בחיוך ובמאור פנים השיב לו הגאון כי עליו להלך עד הסימטה הקרובה, שם יפנה ימינה, שמאלה וכו'. ברם, כמעט נפנה האיש להלך מעמו, הצטרף אליו רבי חיים עוזר וליווה אותו בסבר פנים יפות, עד הגיעו למחוז חפצו!

כנסתיים הליווי הארוך תמה באוזניו מלווהו, מדוע נמלך לאחר שהדריכו והחליט ללוותו כמו רגליו אל מעונו?

השיבו הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל: כלום לא הבחנת שהאיש כבד פה וכבד לשון? דרך ארוכה לפניו, לבטח היה נזקק לפנות לאנשים נוספים כדי שיוסיפו לכוונו מידי פעם, עד שימצא את מבוקשו, לפיכך החלטתי ללוותו בעצמי ולחסוך ממנו את אי הנעימות הכרוכה בכך!

הרי זה פשוט מדהים.

הבה נתאר לעצמנו איש עסקים בכיר, הממנה לפגישת עסקים עם שותפיו, ובדרכו נקרה הלך המבקשו להדריכו למחוז חפצו. איש אינו מצפה ממנו ללוותו רגלית עד מעונו. לו רק יעצור רגע קט משעשטו, יסביר פנים להלך ויסתייע בידיו תוך כדי ההסבר, נחמיא לו ונדע כי בעל מידות הוא.

והנה, גדול בישראל, המנצל כל רגע בחייו, מחשב באחת את אי הנעימות העלולה להגרם לכבד פה זה, ומיד הוא נלווה אליו.

הן לו רק היינו מתבקשים, היינו פורטים ברגע אחד, עשרים ואחת סיבות ועוד מאה, מדוע לא היה עליו לטרוח עד כדי כך. הן האיש הזה כבר עבר כהנה וכהנה עד שפגש ברבי חיים עוזר, וכפי שהתמודד עד הנה, יתמודד גם בשעה זו. זאת, ועוד: הרי גם לאחר שיגיע למחוז חפצו בוודאי יזדקק בעוד שעה או שעתיים לצאת למקום אחר ויאלץ לפנות לאנשים אחרים כדי שייסיעו לו. ובכל זאת, נפשו המעודנת מתורת האלוקים הספוגה בעצמותיות, לא הניחה לשיקולים אלה לחדור ולמנוע ממנו לבצע את המעשה האצילי הזה.

ומכאן לסיפור מופלא גם הוא, על התחשבות בזולת, המסופר על הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, תלמיד חכם מופלא ועצום שהתגורר בירושלים עיר הקודש.

רבי חיים הוזמן להשתתף באירוע נכבד, ובמהלך האירוע ביקשוהו לשאת דברים. עלה רבי חיים אל בימת הנואמים, שלף פיסת נייר מכיסו, שטחה על הדוכן שלפניו והחל לשאת את דבריו.

מקורביו ומלוויי הופתעו עד מאד, על כי חרג מהרגלו משכבר הימים - מעולם לא נשא נאום מתוך הכתב, דבריו היו שגורים לו על לשונו, ומה ראה בזאת הפעם לקרוא את דבריו מן הכתב.

תדהמתם התעצמה, כאשר לאחר שעזב הגאון את המקום עם מלווי, ביקשו אחד ממקורביו שיראהו את פיסת הנייר. רבי חיים נענה לבקשתו ולהפתעתם העצומה נגלה לעיניהם גליון נייר לבן, ריק לחלוטין.

דף סב/א לאחר שאתגייר או לאחר שתגיירי

עורותיו של החכם הטורקי

מבואר במשנתנו, שנכרי האומר לאשה יהודיה: "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיירי" - אין הקידושין חלים, משום ש"אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם", ונכרי זה טרם התגייר בשעת הקידושין. כפי שמבואר בסוגייתנו, גם לגבי דיני ממונות נאמר כלל זה, שאדם אינו יכול להקנות לחבירו דבר שלא בא לעולם, שהרי כל זמן שהחפץ אינו קיים בעולם אין לקניין על מה לחול (שולחן ערוך חו"מ סימן ר"ט סעיף ד'). ברם, במקרים מסויימים, גם כאשר נעשה קניין על דבר שלא בא לעולם, על המוכר לקיים את המקח, זאת, כפי שיבואר להלן.

לפני המהרי"ט הופיעו שני יהודים לדין תורה. האחד, 'חכם' טורקי שנהג לשלוח את ידו במסחר, ורעהו, ספן שעסק בהובלת סחורות. 'החכם' הטורקי סיפר למהרי"ט, כי לפני זמן מה, הוא ורעהו חתמו על שטר מכר, בו **התחייב** 'החכם' למכור לספן ארבע מאות עורות. לאחר מכן 'החכם' לא עמד בדברו מתוך טענה כי אין הוא חייב כלל לספק את הסחורה כיון שהוא התכוון למכור עורות שלא היו עדיין בעולם בשעת המכירה, וממילא אין תוקף למכירה, שהרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

ההבדל בין מכירה להתחייבות: אולם, המהרי"ט הכריע, כי אמתלה זו אינה יכולה לשמש את 'החכם' להשתמטות מקיום המקח. שכן, יש לחלק בין **מכירת** דבר שלא בא לעולם, לבין **התחייבות** על דבר שלא בא לעולם. שכן, אמנם מכירת דבר שלא בא לעולם אינה חלה, שהרי אין לקניין על מה לחול. אולם, כאשר אדם מתחייב לספק לחבירו חפץ, אף שהחפץ אינו בעולם, אנו דנים את התחייבותו כהתחייבות כספית שבה לידי ביטוי בצורת חפץ, וודאי שאדם יכול להתחייב ממון לחבירו (עיין קצות החושן סימן ר"ג ס"ק ד').

דף סב/א אין תורמין מן התלוש על המחובר

אפרסמוני מושב קוממיות

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי המשנה בתרומות (פרק א' משנה ה'), שאין להפריש תרומה על פירות שעדיין לא נתלשו (עיין רש"י ותוספות).

בסוגייתנו מחדש רבי יוחנן, שמוותר להפריש תרומה מפירות תלושים על פירות שטרם נתלשו מן העץ, ולומר בשעת הפרשה, כי הפרשה תחול רק לאחר שהפירות יתלשו מהעץ, ובכך להמנע מהבעיה של הפרשה על פירות שעדיין לא נתלשו, שהרי הפרשה תחול רק לאחר התלישה. אמנם בשעת הפרשה הפירות אינם תלושים בפועל, אך מאחר **שבאפשרותו** של בעל הבית לתלשם בכל עת שירצה, אין הפירות שעל העץ נחשבים כדבר שלא בא לעולם (וכן פסק השולחן ערוך י"ד סימן של"א סעיף ה').

אדם המגדל עץ פרי בגינתו: אנשים רבים שבגינתם גדל עץ פרי, נוהגים להפריש תרומות ומעשרות על הפירות שעדיין על העץ, תוך כדי התניה, כי התרומה תחול כאשר הפירות יתלשו מן העץ, כעצת סוגייתנו, זאת, כדי למנוע מכשול מבני הבית הקטנים שעלולים לקטוף פרי מן העץ ולאכלו בלא שיפרישו ממנו תרומות ומעשרות. אולם, בעל חזון איש זצ"ל (דמאי סימן י"ז), העלה סברה מעניינת ולפיה, הפרשה זו אינה מועילה אלא לגבי הפירות שיתלשו מהעץ זמן קצר לאחר ההפרשה. שכן, אם משעת הפרשה ועד התלישה הפרי גדל, על החלק הנוסף שגדל לא הופרשו כלל תרומות ומעשרות... (עיין עוד מנחת שלמה חלק א' סימן נ"ה).

תנורי ענק להמתקת פירות: בימינו מספר מצומצם של חקלאים מגדלים כמות אדירה של פירות אותם מאחסנים במחסני ענק. הפרדסנים נוהגים לקטוף את פירות האפרסמון עוד בטרם הבשילו לחלוטין, כאשר טעמם חמוץ ביותר, וכך אפשר לאחסן אותם לתקופה ממושכת בלא חשש לרקבובם. לאחר שהייה ארוכה במחסנים, פגה חמיצות הפירות, והם ראויים לשיווק. אולם, מאחר שצרכי השוק משתנים בכל יום, ולעיתים ישנה דרישה מיידידת לפירות המאופסנים במחסן, מכניסים את הפירות לתנורי ענק, שם מחישים את הפגת החמיצות מן הפירות בתהליך המכונה "הבחלה", שלאחריו הפירות מתוקים וטעימים.

עתה יש לברר מתי ראוי להפריש תרומות ומעשרות מפירות אלו. לכאורה, ראוי לעשות כן לאחר תהליך הבחלה, אולם, פרדסני מושב קוממיות חששו שמא לא יוכלו לעקוב מקרוב אחר הפרשת תרומות ומעשרות מן הפירות המפוזרים במחסנים רבים, וכך, חלילה, לא יופרשו תרומות ומעשרות מחלק מפירותיהם. מאידך גיסא, ישנה בעיה הלכתית להפריש תרומות ומעשרות מן הפירות בשעת קטיפתם, שהרי הם עדיין לא בשלים באופן מושלם, ויתכן שאין הם מוגדרים כפירות הראויים להפרשת תרומות ומעשרות, שהרי אין מפרישים תרומות ומעשרות אלא מפירות שהגיעו לדרגת בשלות מינימאלית בה הפרי ראוי לאכילה בדוחק (רמב"ם הלכות מעשרות פרק ב' הלכה ג').

בעיה זו הועלתה על ידי הגאון רבי מנחם מנדל מנדלזון זצ"ל, רב ואב"ד קוממיות, בפני הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק י' סימן ק"י), אשר הציע פתרון לבעיה זו, על פי דברי סוגייתנו האומרת, שאפשר לעשר פירות ולהתנות שהמעשר יחול לאחר זמן. כך גם הפרדסנים רשאים לעשר את הפירות מיד לאחר קטיפתם ולומר כי המעשר יחול לאחר הבחלה. אמנם בשעה זו הפירות אינם מתוקים, אך אין הם נחשבים כדבר שלא בא לעולם, שהרי ביד הפרדסנים להבחילם בכל עת שירצו.

משנוכח רבי חיים בהשתאותם, סיבר את אוזניהם ואמר: נוכחתי, כי הדובר שנשא את דבריו לפני, קרא את דבריו מתוך הכתב. כדי שלא להראות את עצמי כמי שאינו זקוק לכך, ונואם בעל פה, ובכך להתנשא עליו, שלפתי את גליון הנייר הריק מכיס, המיועד לכתובת חידושי תורה, הנחתיו לפני, ונשאתי את נאומי...

★ ★ ★

בימים אלה, פועם ליבו של עם ישראל לקראת חג השבועות, חג מתן תורתנו הקדושה. הימים הללו היו לתקופת השלמה והשתלמות בסלסולי המידות, שהרי דרך ארץ קדמה לתורה, והמתעלה במידותיו, זוכה להתעלות בד בבד בתורה הקדושה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נט/א ושווא מתנות יחיה

צדקה לעני

האם אין לעני לקבל צדקה משום שנאת מתנות? **לא** ולא! השיב החיד"א (שו"ת "חיים שאל" עב/מד). העני אינו מקבל מתנה כלל; אדרבה, חז"ל אמרו שיותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית. בעל הבית הוא המקבל ולא העני...

דף סא/ב נייתי בעל כרחי

קידושי רבקה - כדן ישראל

המהרי"ל ענגיל תמה על הוה אמינא זו, שתתקדש רבקה בעל כורחה, ומכארי כי הרי זה מדין "את בתי נתתי לאיש הזה" שאב מקדש בתו בעל כורחה. אף שבתואל, אבי רבקה, לא ישראל היה, מכל מקום על כרחך תאמר כי בכל הקשור לנישואי האבות היה גם למחותניהם דין ישראל! (בית האוצר).

דף סא/ב אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ

הבא לטהר ולטמא

רש"י פירש שאם תיטיב תקבל משאת שר. אולם בפשוטו זו הכוונה: אם תיטיב הרי שאשאר ואגביה, שהבא לטהר מסייעין בידו ואם לא תיטיב - **לפתח** חטאת רובץ, הבא לטמא **פותחין** לו... (פנים יפות, בראשית).

דף סג/ב אין אדם חוטא ולא לו

ירידת הדורות

כמה ירדנו פלאים, היה מתנה רבי אברהם גרודזינסקי, מבעלי המוסר בסלבודקה. הרשע הגדול, עדיין אינו כמה לחטוא ולא לו (הגדת בעלי המוסר, 14).

דף סב/ב גר צריך שלשה מ"ט משפט כתיב ביה

דיין עם הארץ

מן הפסוק (ויקרא כד/כב) "משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח", דורשת הגמרא בסוגייתנו, שמעשה גרות הרי הוא כעשיית דין תורה, ועליו להעשות בפני שלשה אנשים כשרים לעדות. כך גם פוסק השולחן ערוך (יו"ד סימן רס"ח סעיף ב').

דיין עם הארץ: הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א נשאל על אודות מעשה גירות שנערך על ידי שלשה דיינים, שאחד מהם היה עם הארץ אשר אף בדיני ממונות אינו ראוי לדון. לכאורה, מאחר שלמעשה גרות נדרשים שלשה דיינים, ואותו עם הארץ אינו נקרא דיין, מעשה הגרות לא חל. אולם, בעל תשובות והנהגות (חלק ב' תקי"א) כתב, כי אם "דיין" זה מקשיב לדעת תלמידי חכמים ומציית לדבריהם, מעשה הגרות חל, כי כאשר יסביר לו אב בית הדין את המתרחש, הוא יבין את המתרחש, ויחשב כראוי לדון באותו מקרה.

מתי נוסדה כת הקראים? כת הקראים נוסדה לערך בשנת ד' אלפים תקי"ב לבריאת העולם. לדעת הרמב"ם, מקורה של כת זו בכתות הצדוקים והבייתוסים שהתפתחו עוד בימי חכמי המשנה. מייסד הכת, אדם בשם ענן בן דוד, שהוכרז על ידי בית דין כזקן ממרה, קרא לנוהים אחריו לעזוב את דברי המשנה והתלמוד "ואני אעשה לכם תלמוד משלי" (עיין סידור רב עמרם גאון חלק א').

מאז ומעולם כל קהילות ישראל החרימו את הקראים ונהגו בהם ככפסולי חיתון גמורים, שאין להינשא להם ולא להתירם בשום אופן, ובעל היעב"ץ אף קורא להתייחס אליהם כאל נכרים (שו"ת שאילת יעב"ץ חלק ב' סימן קנ"ב). גדולי הדורות גם אסרו לקבלם לחיק היהדות ולהחזירם לאבינו שבשמים, מפאת נידוים המוחלט והחרמתם על ידי הדורות כולם, ומחמת אי שמירתם על דיני קדושה ויוחסין. כך גם מסכם הרמ"א (אהע"ז סימן ד' סעיף ל"ו) נושא זה באמרו: "הקראים אסור להתחתן בהם וכולם הם ספק ממזרים, ואין מקבלים אותם אם רוצים לחזור".

הגאון רבי אליעזר ולדנברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק ה' סימן ט"ז), אשר דן ארוכות בסערה הלכתית שהתרחשה בארץ ישראל לפני עשרות שנים לגבי קהילת קראים שעלתה לארץ ישראל, מציין, כי שמע שהגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל התבטא באסיפת רבנים, כי ישנה סיבה נוספת לאסור נישואין עמם, לאור המבואר בסוגייתנו, שמעשה גרות אינו אלא בפני בית דין. ומאחר שבמהלך הדורות הקראים "גיירו" נכרים רבים, שגרותם לא חלה כלל ועיקר, שהרי הקראים אינם ראויים להיות דיינים - בקרב הקראים התבוללו נכרים רבים.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

**בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק**

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לעילוי נשמת

מרת **רייצא רחל סימינובסקי** ע"ה

ב"ר דוד אליהו ובאשה טופל ז"ל

נלב"ע א' באייר תשס"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

**חוויה רוחנית
מרגשת**

**ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא**

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

